

Sygn. akt III PK 148/19

POSTANOWIENIE

Dnia 18 listopada 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriłło

w sprawie z powództwa J. K.
przeciwko K. Oddziałowi Terenowemu w R.
o odszkodowanie z tytułu bezprawnego naruszenia przez pracodawcę zakazu
dyskryminacji w zatrudnieniu oraz naruszenia zasady równego traktowania
pracowników,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 18
listopada 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego Sądu
Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w R.
z dnia 16 maja 2019 r., sygn. akt IV Pa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w R. wyrokiem z dnia 16 maja 2019 r. rozpoznając apelację powódki od wyroku Sądu Rejonowego w R. z dnia 7 lutego 2019 r., w pkt I zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądził od strony pozwanej K. Oddziału Terenowego w R. na rzecz powódki J. K. kwotę 15.000 zł tytułem odszkodowania za naruszenie przez pracodawcę zakazu dyskryminacji w zatrudnieniu z ustawowymi odsetkami od dnia 27 lutego 2018 r., a w pkt II oddalił dalej idące powództwo.

Pozwany pracodawca zaskarżył powyższy wyrok w części, w zakresie zawartym w pkt I, podnosząc zarzut naruszenia przepisu:

(-) art. 386 § 4 k.p.c. w związku z art. 3 k.p. i art. 31 § 1 k.p. w związku z art. 33 k.c. w związku z art. 45 ust. 2 oraz art. 51 ust. 1, 2, 4 i 6 ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz.U. poz. 624 ze zm.- dalej „pwu K.”) oraz art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz.U. z 2018 r., poz. 1154 - dalej „ustawa o K.”), art. 460 k.p.c. oraz art. 477 k.p.c. w związku z art. 194 § 1 k.p.c. oraz art. 195 § 1 i 2 k.p.c., przy niewłaściwym zastosowaniu art. 95 § 1 i 2 k.c. oraz art. 96 k.c., przez niezwrócenie uwagi na fakt nierozpoznania istoty sprawy i wydania wyroku w stosunku do podmiotu, któremu nie przysługuje legitymacja materialna i procesowa, co nastąpiło na skutek braku analizy w przedmiocie biernej legitymacji procesowej po stronie pozwanej, a w konsekwencji prowadzenia postępowania w zakresie rozstrzygania żądania obciążenia pozwanego konsekwencjami działania, którego nie dokonał ani sam pozwany, ani jego poprzednicy prawni, i w rezultacie przyjęcie nieznajdującego oparcia w przepisach poglądu, że strona pozwana ponosić ma konsekwencje działań, jakich ewentualnie dopuścili się wobec powódki nieokreślone osoby trzecie (strona 19 uzasadnienia wyroku) będące jednostką odrębną od K. (dalej również jako „K.”), jak również poprzedzającej go Agencji Nieruchomości Rolnych (dalej także jako „ANR”);

(-) art. 233 § 1 k.p.c., przez niepełne, błędne i nacechowane dowolnością ustalenie stanu faktycznego sprawy i przyjęcie nieznajdującego uzasadnienia w zgromadzonym materiale dowodowym poglądu, że strona pozwana dopuściła się wobec powódki nierównego traktowania w zatrudnieniu, z pominięciem faktu, iż to nie ona dokonywała czynności, z których miałyby ono wynikać;

(-) art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez sformułowanie przez Sąd Okręgowy uzasadnienia wyroku z pominięciem wskazania i wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku, tj. w sposób niepozwalający na ustalenie, dlaczego zdaniem Sądu Okręgowego działanie nieustalonego podmiotu skutkowało tym, że to pozwany działał niezgodnie z obowiązującymi przepisami, a także jakie powinien był on podjąć czynności, aby nie narazić się na odpowiedzialność odszkodowawczą i to tym bardziej, iż pozwany działał w zaufaniu do prawa, stosując przepisy pwu K., zaś Sąd Okręgowy wywodzi odpowiedzialność odszkodowawczą pozwanego z czynności przeprowadzonych przez nieustaloną osobę trzecią, co powoduje

dodatkowo wewnętrzną sprzeczność tegoż uzasadnienia, albowiem z jednej strony, Sąd Okręgowy twierdzi, iż „Nadmienić wypadnie, że w sprawie nie ma większego znaczenia to, kto personalnie podjął decyzję o nieprzedstawieniu powódce propozycji dalszej pracy, ... (str. 19)”, z drugiej zaś strony, za konsekwencje tego działania obarcza się pozwanego;

(-) art. 45 ust. 1 i 2 oraz art. 51 ust. 3, 5, 6 i 7 p.w.u. K., przez przyjęcie nieznanego uzasadnienia w brzmieniu zrekonstruowanej na podstawie tych przepisów normy, jak również w jej aspekcie teleologicznym i funkcjonalnym założenia, że pracodawca, który powstał z dniem 1 września 2017 r., może, przy zasadach sukcesji w zakresie stosunków pracy uregulowanych w art. 51 p.w.u.K., zostać obciążony konsekwencjami zdarzeń, których nie dokonywał ani on, ani jego poprzednicy prawni;

(-) art. 51 ust. 1, 3, 6 i 7 p.w.u.K. samodzielnie oraz w związku z art. 18^{3d} k.p., przez ich błędną wykładnię i milczące przyjęcie, że tryb ustawowy wymagał porównania pracowników zatrudnionych w ARR i ANR i w oparciu o określone kryteria, których Sąd drugiej instancji w żaden sposób nie podaje, należało określonym pracownikom złożyć propozycję zatrudnienia w K., przy jednoczesnym dokonaniu oceny, że niezłożenie takiej propozycji jest czynnością pracodawcy, która różnicuje w sposób nieuprawniony sytuację pracownika;

(-) art. 18^{3a} k.p. polegające na uznaniu, że powódka wykazała, iż przy podjęciu decyzji o nieprzedstawieniu jej propozycji zatrudnienia po dniu 31 sierpnia 2017 r., miał miejsce przypadek nierównego traktowania spowodowanego przyczyną uznaną za podstawę dyskryminacji, tj. wiekiem i przekonaniami politycznymi, w sytuacji kiedy Sąd Okręgowy nie ustalił i nie wskazał, kto wobec powódki miałby dopuścić się takich działań, ani również dlaczego, zdaniem Sądu Okręgowego, pozwany ma za takie działania nieokreślonych podmiotów ponosić konsekwencje;

(-) art. 18^{3d} k.p., przez nieustalenie, wbrew dyspozycji tego przepisu, że powódka poniosła szkodę wskutek zarzucanych stronie pozwanej działań dyskryminujących ją i nieustalenie wysokości tej szkody, a w konsekwencji zasądzenie odszkodowania w dowolnie przyjętej wysokości, podczas gdy w

przypadku braku wykazania rozmiaru szkody zasadne jest przyznanie odszkodowania w wysokości odpowiadającej najniższemu wynagrodzeniu za pracę.

Z powołaniem się na powyższe zarzuty, skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w R. w zaskarżonej części, w której Sąd Okręgowy przez częściowe uwzględnienie apelacji powódki, zmienił wyrok Sądu Rejonowego w R. i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania; ewentualnie o uchylenie wyroku w części zaskarżonej skargą kasacyjną i orzeczenie co do istoty sprawy, przez zmianę zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w R. i oddalenie powództwa, wraz z zasądzeniem od powódki na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania za wszystkie instancje.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący podniósł, że w sprawie występuje istotne zagadnienia prawne, a mianowicie: „czy pracownikowi, którego stosunek pracy wygasł w ramach instytucji tzw. warunkowego wygaszenia stosunków pracy na podstawie art. 51 ust. 7 p.w.u.K., służą roszczenia, o których mowa w art. 18^{3d} k.p. w sytuacji, kiedy odpowiedzialność odszkodowawczą pracodawcy wywodzi się z czynności przeprowadzonych przez nieustaloną osobę trzecią, względnie, w braku ustalenia kto i wedle jakiego wzorca postępowania dokonywał czynności, które nie były czynnościami pracodawcy, a za które odpowiedzialność jest pracodawcy przypisywana”.

W ocenie skarżącego, zachodzi też potrzeba wykładni art. 18^{3d} k.p. w kontekście roszczeń pracowniczych i oceny skutków zastosowania tego przepisu, a mianowicie, czy możliwym jest na gruncie tego przepisu zasądzenie odszkodowania w wysokości większej niż minimalne wynagrodzenie za pracę w przypadku braku wykazania przez pracownika rozmiaru szkody, a więc w dowolnie przyjętej wysokości, niemniejszej jednak niż minimalne wynagrodzenie za pracę.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., tj. wówczas, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, bądź istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, czy też zachodzi nieważność postępowania lub gdy skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W konsekwencji tegoż w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Ustawodawca nieprzypadkowo, konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym

bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2013 r., III SK 55/12 i powołane tam orzeczenia).

Przekonanie Sądu Najwyższego oceniającego na etapie przedsądu o zasadności przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga wskazania za pomocą wywodu prawnego, na kanwie jakich norm (przepisów) zagadnienie powstało, jakie są możliwe interpretacje problemu i jakie jego rozstrzygnięcie proponuje skarżący (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2009 r., II PK 66/09, LEX nr 553691). Zagadnienie prawne jest to problem, który wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego, a którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, ale także dla rozstrzygnięcia konkretnej, jednostkowej sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2012 r., I PK 158/11, LEX nr 1215116). Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniających wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało ono sformułowane i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51; z dnia 11 kwietnia 2012 r., III SK 41/11, LEX nr 1238126; z dnia 31 stycznia 2013 r., II CSK 479/12, LEX nr 1293729). Obowiązkiem skarżącego jest też wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. W szczególności rolą Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym nie jest wyręczanie strony

reprezentowanej w procesie przez profesjonalnego pełnomocnika we wskazaniu (doprecyzowywaniu) treści postulowanych zagadnień prawnych (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2019 r., II UK 255/18, LEX nr 2688935).

W razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, przepisy mające być przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego powinny należeć do katalogu przepisów, których naruszenie przez sąd drugiej instancji zarzucono w ramach podstawy skargi (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2002 r., I PKN 682/01, OSNP 2004 nr 12, poz. 211). Rzeczą skarżącego jest zaś wykazanie, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, ze sprecyzowaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają, nie doczekał się wykładni, bądź niejednolita jego wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które to orzecznictwo należy przytoczyć (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151; z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231; z dnia 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 2-4, poz. 43 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Oczywiście jest, że budzący wątpliwości interpretacyjne przepis musi mieć zastosowanie w sprawie, a jego wykładnia – mieć znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego jest jednak sam przepis, a nie rozstrzygnięcie konkretnego sporu. Stąd też wspomniane wątpliwości interpretacyjne powinny być na tyle poważne, by ich wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni przepisów. W tym wyraża się publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej. Celem realizowanym w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej jest bowiem ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni przepisów prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój jurysprudencji i prawa pozytywnego, a nie korekta orzeczeń wydawanych przez sądy powszechne (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147).

Skarżący nie zdołał wykazać występowania w sprawie wskazanych przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Przedstawione przez skarżącego, we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, pytanie „czy pracownikowi, którego stosunek pracy wygasł w ramach instytucji tzw. warunkowego wygaszenia stosunków pracy na podstawie art. 51 ust. 7 pwuK. służą roszczenia, o których mowa w art. 18^{3d} k.p. w sytuacji kiedy odpowiedzialność odszkodowawczą pracodawcy wywodzi się z czynności przeprowadzonych przez nieustaloną osobę trzecią, względnie, w braku ustalenia kto i wedle jakiego wzorca postępowania dokonywał czynności, które nie były czynnościami pracodawcy, a za które odpowiedzialność jest pracodawcy przypisywana” nie stanowi prawidłowo sformułowanego zagadnienia prawnego. Nie nawiązuje bowiem w sposób generalny i abstrakcyjny do treści powołanego przepisu, nie wyjaśnia w czym tkwi trudność w dekodowaniu zawartej w nim normy prawnej, ani do jakich odmiennych konkluzji prowadzi próba wykładni tego przepisu i jaką jego interpretację proponuje skarżący. Odpowiedź na tak przedstawione przez stronę skarżącą pytanie sprowadza się w istocie do zwykłej wykładni przepisu 18^{3d} k.p. w związku z art. 51 ust. 7 pwuK. i jego zastosowania w ustalonym w sprawie stanie faktycznym. Należy wskazać, że Sąd Okręgowy na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego ustalił, że pracodawca powódki - Agencja Nieruchomości Rolnych została zniesiona z dniem 1 września 2017 r., a w ogół jej praw i obowiązków wstąpił Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa. K. - jako następca prawny ANR - był legitymowany jako strona pozwana w przedmiotowym postępowaniu oraz ponosi odpowiedzialność za zobowiązania, jakie wynikają z działań zlikwidowanej Agencji (a zatem także wszelkich zobowiązań pracowniczych, również tych związanych z naruszeniem dyskryminacji w zatrudnieniu). Sąd drugiej instancji szczegółowo wyjaśnił także, dlaczego uznał, że w stosunku do powódki pozwany pracodawca dopuścił się zastosowania niedozwolonego kryterium – to jest wieku i poglądów politycznych - doboru do nieprzedstawienia jej propozycji dalszego zatrudnienia, a w konsekwencji do wygaśnięcia stosunku pracy oraz dyskryminacji przy przyznawaniu świadczenia płacowego. W ocenie Sądu odwoławczego, pozwany pracodawca dopuścił się wobec powódki naruszenia zakazu dyskryminacji, przez nierówne traktowanie w zakresie ustania stosunku pracy, o którym mowa w art. 18^{3a} k.p., co skutkowało zasądzeniem na rzecz powódki odszkodowania na podstawie art. 18^{3d} k.p.

W tym stanie rzeczy wypada stwierdzić, że skarżący w istocie nie zgadza się z orzeczeniem Sądu Okręgowego i zmierza do podważenia suwerennej i niepoddającej się kontroli kasacyjnej sędziowskiej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2010 r., II PK 248/09, LEX nr 1663571). Tymczasem dokonana przez Sąd odwoławczy ocena okoliczności faktycznych i związana z tym wykładnia (wyrażona w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku) mieszczą się w granicach uznania sędziowskiego. Podnoszone przez skarżącego w tym zakresie argumenty stanowią polemikę z oceną dowodów i wynikającymi z niej ustaleniami faktycznymi. Zgodnie zaś z art. 398³ § 3 k.p.c. oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalania faktów lub oceny dowodów, a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie zajmuje się oceną materiału dowodowego, nie ma również kompetencji do kontrolowania prawidłowości oceny dowodów dokonanej przez sąd drugiej instancji według kryteriów opisanych w art. 233 § 1 k.p.c. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2013 r., II UK 403/12, LEX nr 1350309).

Co zaś się tyczy sugerowanej przez skarżącego potrzeby wykładni art. 18^{3d} k.p., należy zauważyć, że potrzeba taka nie zachodzi, gdyż w judykaturze wyjaśniono już, iż odszkodowanie przewidziane w tym przepisie obejmuje wyrównanie uszczerbku w dobrach majątkowych i niemajątkowych pracownika. Zasadniczą funkcją tego świadczenia jest naprawienie szkody majątkowej, jednak wzorem europejskiego prawa pracy (art. 18 dyrektywy 2006/54/WE) stanowi ono także swego rodzaju zadośćuczynienie za wyrządzoną pracownikowi wskutek dyskryminacji krzywdę i powinno być wystarczająco skuteczne, proporcjonalne i odstraszające wobec rodzaju i intensywności działań dyskryminacyjnych pracodawcy. Brak określenia w przepisie górnej granicy świadczenia zakłada zaś różnicowanie jego wysokości w zależności od okoliczności konkretnego przypadku (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 22 lipca 2007 r., I PK 242/06, OSNP 2008 nr 7 – 8, poz. 98; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 286/06, OSNP 2007 nr 15 – 16, poz. 202; z dnia 7 stycznia 2009 r., III PK 43/08, OSNP 2010 nr 13 – 14, poz. 160).

Wobec niewykazania przez skarżącego istnienia powołanych przesłanek przedsądu, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.